

De veehouder vindt wegen om mestafzet te voorkomen

Met ingang van 2006 is het Mineralen Aangifte Systeem (MINAS) vervangen door een systeem dat gebaseerd is op normen voor het gebruik van meststoffen. Bovendien moet men zich houden aan regels met betrekking tot de periode waarin meststoffen mogen worden toegepast of grasland gescheurd, en aan de eisen die gesteld worden aan het aandeel grasland in het grondgebruik. Een aantal wettelijke bepalingen wordt tot 2009 jaarlijks aangescherpt. De deelnemers aan Koeien & Kansen hebben in 2004 hun bedrijfsplannen aangepast aan de wetgeving zoals die in 2009 eruit ziet. Ze hebben intussen ook in de dagelijkse praktijk ervaring opgedaan. Met hulp van hun bedrijfsadviseurs zijn de ervaringen op papier gezet. Het voorkomen van mestafzet blijkt de meeste hoofdbreken op te leveren, maar lukt uiteindelijk vrij behoorlijk.

De beperkingen met betrekking tot het areaal grasland en de periode waarin grasland mag worden gescheurd leveren geen grote problemen op. Deze regels zijn soms vervelend maar vrij eenvoudig in te passen. De hoogten van de toegestane bemestingsniveaus (som van dierlijke mest en kunstmest) zijn voor de meeste bedrijven ook geen probleem. Bedrijven waar hoge gewasopbrengsten gangbaar zijn vrezen verlies van bodemvruchtbaarheid. De gewassen onttrekken daar vooralsnog meer fosfaat dan met meststoffen mag worden aangevuld.

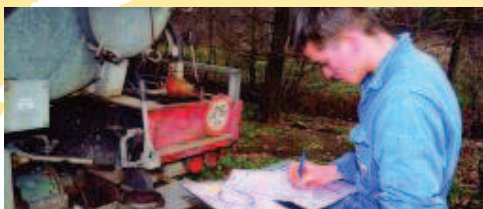
Het echte probleem zit bij bedrijven die mest moeten afvoeren, of daar kort tegenaan zitten. Omdat de bedrijven proberen de excretie van stikstof (N) en fosfaat (P2O5) te minimaliseren is de mest arm aan deze voedingsstoffen, en daardoor minder aantrekkelijk voor akkerbouwers. Bij boer-boertransport gelden forfaitaire gehalten, die veelal hoger zijn dan de werkelijkheid. Dat is gunstig voor de veehouder, omdat die meer mineralen op het eigen bedrijf houdt. Voor de ontvangende partij is dit ongunstig. Zeker op kleigrond is organische mest weinig populair bij akkerbouwers. De forfaitaire werking van drijfmeststikstof is door de overheid hoger vastgesteld dan de praktijk inschat; de kunstmestruimte wordt daardoor beperkt terwijl de gebruiksnormen voor meststoffen door de akkerbouw toch al als krap ervaren worden. Suboptimale bemestingen hebben in de akker- en tuinbouw grotere financiële gevolgen dan in de weide- en voederbouw. Bovendien moet de drijfmest in het voorjaar worden aangewend wat op kleigrond tot structuurbederf kan leiden. In zo'n situatie geeft de akkerbouwer in veel gevallen de voorkeur aan kunstmest, en regelt de organische stof voorziening van zijn grond liever met groenbemesters.

Melkveebedrijven die mest moeten afzetten zijn bedrijven met een hoge veebezetting per ha. Als die bedrijven het vee weiden komt een groot deel van de toegestane hoeveelheid dierlijke mest tijdens beweiding op het grasland terecht. Er blijft na de verplichte afvoer weinig drijfmest over voor eigen gebruik. De beweiding moet dan worden beperkt, om de mest die tijdens beweiding wordt uitgescheiden in drijfmest om te zetten.

Mestafzet geeft dus allerlei problemen. Die ervaring zorgt ervoor dat de veehouders proberen hun bedrijf zodanig aan te passen dat mestafzet niet meer nodig is. Vee wat niet echt nodig is wordt van de hand gedaan. Er wordt geprobeerd om extra grond onder het bedrijf te brengen, door koop of pacht of door overeenkomsten met akkerbouwers. Het vergroten van het oppervlak voedergras is voor veel veehouders weinig aantrekkelijk, omdat een ruwvoeroverschot kan ontstaan. Bij uitbreiding met akkerbouwgewassen komt het meestal neer op grond die juridisch bij het melkveebedrijf hoort, en ook gebruik maakt van het meststoffenquotum van het bedrijf, maar beheerd wordt door een akkerbouwer. Het aantal situaties waar deze laatste, meest aantrekkelijke, constructie realistisch is, lijkt beperkt.

Uitbreiding met grond is in de regel duur of lastig. Bedrijven die te maken hebben met een dreigend mestoverschot zullen in de regel moeite doen mestafzet te voorkomen door de excretie van de veestapel te beperken. Men verhoogt de productie per koe en houdt minder jongvee. Soms wordt besloten de opkof van jongvee uit te besteden. Een groot probleem is dat de excretie niet stabiel is. Pas in de loop van het jaar kom je erachter hoe hoog de excretie werkelijk zal zijn. Als de excretie lager is dan voorzien heb je de gewassen onderbemest, wat tot te lagere gewasproducties en lagere mineralengehalten leidt. Bovendien heb je teveel kosten gemaakt voor mestafvoer. Als de excretie hoger is dan verwacht moet je laat in het seizoen nog extra mest afvoeren, waar weinig markt voor is en wat dus duur is.

Een grotere mestopslag om afwijkingen van de verwachte excretie te bufferen is een dure oplossing. Mestopslag bouwen is veel duurder dan de investering die nodig is voor het opslaan van extra ruwvoer als gevolg van uitzonderlijk groeizaam weer, wat in het MINAS-tijdperk een mogelijkheid was om natuurlijke verschillen tussen de jaren op te vangen en daardoor overschrijding van de overschotnormen voor mineralen te voorkomen. Bedrijven proberen hun excretie zo precies mogelijk te voorspellen, doen ervaring op met onvermijdelijke afwijkingen en vertalen die in extra mestopslag (als buffer).

Het inschatten van de jaarlijkse excretie van de veestapel gebeurt op basis van historische bedrijfsgegevens. Het ureumgetal van de melk wordt als indicator gebruikt om te zien of de beoogde excretie ook werkelijk gerealiseerd wordt. Een laag stabiel ureumgetal (ongeveer 20) voor een hoogproductieve veestapel is alleen mogelijk als de veehouder erin slaagt de voeding en melkproductie te stabiliseren. Bij weidegang is dat moeilijker dan bij opstallen. De mineralengehalten en de voedingswaarde van weidegras variëren sterk binnen het weideseizoen en zijn niet altijd goed voorspelbaar. Beweiding kan daardoor uitschieters naar boven (veel excretie) of beneden (dalende melkproductie of eiwitgehalte) veroorzaken. Ook het telen van gewassen als silage-graai is minder aantrekkelijk dan snijmais, omdat het product onzekerder is in voedingseffecten. De veehouder kiest voor een rantsoen met zekerheid.

Samengevat ontstaat het volgende beeld met betrekking tot de denklín van intensievere bedrijven met betrekking tot het beperken van mestafzet:

- 1) Eerst wordt de omvang van de veestapel beperkt, door niet meer dan zes stuks jongvee per tien koeien aan te houden en door een melkproductie per koe van minstens 8.500 kg na te streven. Hij probeert ervoor te zorgen dat het eiwitgehalte in het rantsoen zeker niet hoger is dan 15-16%.
- 2) Als dat niet afdoende is en het bedrijfsoppervlak kan structureel worden uitgebreid tegen aanvaardbare kosten heeft uitbreiding met extra grond de voorkeur. Bedrijven kunnen hierdoor te maken krijgen met een ruwvoeroverschot, wat weer gevolgen kan hebben voor de excretie, omdat met ruwvoer de excretie moeilijker te reguleren is dan met krachtvoer.
- 3) Als ook de zoektocht naar extra grond niet tot resultaat heeft dat mestafvoer wordt voorkomen zal de veehouder de excretie zo veel mogelijk verder beperken, door het eiwitgehalte van het rantsoen te verlagen tot 14-15%. Hij gebruikt het ureumgehalte van de melk als indicator en de samenstelling van aangekocht (kracht)voer als hulpmiddel. In deze situatie is fluctuatie van de samenstelling van het rantsoen gevaarlijk. Een te laag eiwitgehalte brengt de melkproductie in gevaar, te hoog betekent extra mestoverschot. Hij zal het rantsoen stabiliseren door stalvoeding (geen beweiding) en door te kiezen voor voedermiddelen met een welbepaalde, betrouwbare samenstelling en werking.
- 4) Desondanks is er enige afwijking in de voorspelde excretie. Hij zal die opvangen door het bouwen van extra mestopslag. Die mestopslag kan lichte over- of onderschrijding van de excretie tussen jaren kosteneffectief bufferen. Omdat mestopslag duur is zal zijn ervaring met de hoogte van de fluctuatie bepalend zijn voor de grootte van de uitbreiding.
- 5) Hij zal de buffercapaciteit van de mestopslag nooit zo groot maken dat mestafzet nooit nodig is. In incidentele, extreme situaties neemt hij de hoge kosten van late mestafzet voor lief als de meest kosteneffectieve maatregel. Als hij ervan uitgaat dat uitbreiding van opslag toch nodig is in verband met de groei van het bedrijf zal hij besluiten extra opslag met voorrang te bouwen als dat technisch mogelijk is.

F. Aarts, M. de Haan, DLV Rundvee Advies
B. Meerkerk, Animal Sciences Group

Nieuwe verschenen rapporten

Rapport 32. De aanpak van zware metalen op melkveebedrijven. A. Kool (CLM), A.W. Jongbloed (P-ASG), S.W. Moolenaar (NMI), G.J. Hilhorst (P-ASG), F.C. van der Schans (CLM).

Rapport 33. De reactie van melkveehouders op zand- en lössgrond op veranderingen in de voorschriften met betrekking tot graslandvernieuwing. H.F.M. Aarts (Plant Research International, Wageningen), G.L. Velthof (Alterra, Wageningen).

Bovengenoemde rapporten zijn geheel te bekijken en/of te downloaden op de website www.koeienenkansen.nl Papieren exemplaren kunt u tegen vergoeding opvragen bij het secretariaat via info@koeienenkansen.nl of telefonisch op nummer 0320 - 293302.

Cursus 17.500 kg melk/ha zonder mestafzet?
Cursusleider: Samenwerking tussen DLV, Animal Sciences Group en K&K-veehouders. Geïnteresseerd? Bel het secretariaat van K&K: 0320 - 293 302 of info@koeienenkansen.nl

Colofon

Redactie: Jaap Gielen,
Animal Sciences Group van Wageningen UR,
divisie Veehouderij

Ontwerp:
TVA Mediaproducties B.V. Doetinchem

Vormgeving:
Communication Services, Lelystad

Druk: Drukkerij Cabri B.V. Lelystad

Gratis exemplaren van de nieuwsbrief zijn aan te vragen bij het secretariaat.
Overname van artikelen is toegestaan mits voorzien van duidelijke bronvermelding